αυτούς που κάποτε μας μιλούσαν με

(Η συνέχεια εις την 7ην σελίδα)

μπορούσε μάλιστα να [illegible]

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

Άρχισε να εργάζεται για λογαριασμό Άγγλων εφοπλιστών, τίμια, ακού-

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΑΡΙΣΙΝΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟΝ ΜΠΑΧ

Β'

Μετά την αποσύνθεσιν του τονικού μουσικού συστήματος κι' ύστερα' από τις σύγγενικές με την πρόθεση, άλλά στείρες, νομίζουμε, εξορμήσεις προς την κατεύθυνση της ατονικότητας, ωρίμασε στους σύγχρονους μουσουργούς το συναίσθημα πως ανάγκη ν' ανασυνταχθή η Τέχνη του ήχου πάνω σε νέες βάσεις αρκετά στερεές και γόνιμες για να βασιάσουν κατά τρόπον μόνιμο την μελλοντική δημιουργία. Στην αναζήτηση των νέων γνωρισμάτων μιάς τέτοιας δημιουργίας, η αναδρομή σ' ανάλογα κριτήρια στο παρελθόν φαινόταν λογικά το πρώτο επιβεβλημένο βήμα. Έτσι εξηγείται το ηχηρό σύνθημα που εξαπολύθηκεν εδώ και τριάντα περίπου χρόνια της «Επιστροφής στον Μπάχ». Άλλ' όσο η συμφωνία ήταν λίγο ή πολύ γενική όσον αφορά την χρησιμότητα μιάς τέτοιας «επιστροφής», άλλο τόσο φαντασιόπληκτη και ποικίλη στεκόταν η έρμηνεία του συνθήματος. Διαφορές αντιλήψεων δεν έλειψαν, ούτε λείπουν και σήμερα ανάμεσα στους σοβαρούς μουσουργούς. Δεν είναι, επομένως, δυνατό, να δοθούν εδώ ξεκομμένες κατηγορηματικές συνταγές για την εφαρμογή και τον χειρισμό της επιστροφής αυτής. Θα εκτεθούν απόψεις που φαίνονται, ως εκ της γενικής εξελίξεως της μουσικής, αληθοφανέστερες και γονιμώτερες για την εκμαίευση της επερχόμενης μουσικής δημιουργίας.

Ας ξεδιαλύνουμε, πριν προχωρήσουμε, ένα παρεμπίπτον σημείο, που μπορεί να έμεινεν εκκρεμές. Γράφαμε σε προηγούμενα σημειώματα, πως η σημερινή ρευστότητα και σύγχυση στη μουσική προκύπτουν ως συνέπειες της αποσυνθέσεως του ρομαντισμού και των ύστατων υποπροϊόντων του (ιμπρεσιονισμού, ρεαλισμού, πριμιτιβισμού, φολκλορισμού κτλ.). Κυρίαρχο χαρακτηριστικό, κατά συνέπεια, της μεταρομαντικής αυτής περιόδου εμφανίζεται έκδηλα ο Διασκορπισμός, τουτέστιν η κατάργησις της Ένότητας στην μουσική Τέχνη. Τον διασκορπισμό τούτο έφτασαν να ώθήσουν ως στα ακρότατα όρια της κεντροφυγίας οι πάμπολλες δημοτικοφανείς μουσικές σχολές, που γεννήθηκαν και φαίνονται στις πέντε ηπείρους της οικουμένης και που έχουν το γένος και την τοπικήν εκάστοτε υπόσταση και σημασία τους από άκρατο όσο και στενό ρομαντισμό. Πώς είναι, επομένως, δυνατό, η ανασύνταξη της μουσικής — ανασύνταξη που επιθυμούν κι' επιδιώκουν οι καλλιτέχνες (των ρομαντικών μη εξαιρουμένων) να στηριχθή πάνω σε ρομαντικούς γνώμονες, που κατάντησε σήμερα να ισοδυναμούν με άκρατο διασκορπισμό και πλήρη κατάργηση της ανθρώπινης ενότητας; Και τούτο ακόμα: η ενότητα συντελείται μπρος στα μάτια μας και θα συντελήται αλοένα ταχύτερα υπό την ώθηση της διομηχανικής τεχνικής μεταξύ πολλών άλλων παραγόντων. Ο ρομαντικός διασκορπισμός θα ηττηθή μοιραία, αφού, πιθανώτατα, παρεμβάλη ογκώδη προσκόμματα στο δρόμο της μουσικής ανασυντάξεως. Ας προστεθή, τέλος, ότι ο ρομαντισμός στη μουσική, ακόμα και στην εποχή του μεσουρανήματος και της πλατύτερής του ακτινοβολίας (κατά τον 19ον αιώνα), χαρακτηριζόταν από θλιβερά μειονεκτική χαλαρότητα πειθαρχιών, παντοίων πειθαρχιών, πνευματικών, συναισθηματικών, αισθηματικών, τεχνικών. Δεν πρόκειται για τούτο — και κατά φυσικό λόγο — να στραφούν οι σημερινοί συνθέτες προς τον ρομαντισμό στη μουσική, ακόμα και τις σιδερένιες εκείνες πειθαρχίες, την ανάγκη των οποίων συναισθάνονται τόσον επιτακτικά. Άλλο τόσο μάταιη και κωμική θα ήταν η τέτοια προσφυγή, προκειμένου να εκμαιευθούν γνώμονες δημιουργίας με στόχο κυρίαρχο την ενότητα στην μουσική Τέχνη. Υπό το φως της πρόσφατης μουσικής ζυμώσεως, που προσπαθήσαμε να σκιαγραφήσουμε από τις στήλες τούτες, εξηγείται πώς ξεπετάχθηκε και φούντωσε το σύνθημα της «Επιστροφής στον Μπάχ».

Έφτασε το σύνθημα τούτο ως θαυματουργή σανίδα σωτηρίας, πρώτ' απ' όλα για τους άπειρους, ανήμπορους μουσουργούς της μουσικής συνθέσεως. Γάντζωσαν την σανίδα τούτη πρώτα-πρώτα οι ανερμάτιστοι κι' οι επιτήδειοι. Υπό την ανεκτικήν αιγίδα της επιστροφής στον Μπάχ γράφηκαν, κατά την περίοδο 1920—1930 περίπου, άπειρες φούγκες, τοκάττες, πασσακάλιες κτλ., κατά τον τρόπον του Μπάχ. Είναι, φαίνεται, μοιραία καταδίκη κάθε νέο σύνθημα, κάθε νέα θρησκεία, να γίνεται άθυρμα στα χέρια επιτηδείων κι' εκμεταλλευτών. Πρέπει πρώτα να ξεθυμάνουν τούτοι, για να μπορέσουν οι πραγματικοί προφήτες κι' αναμορφωτές να αναδείξουν τα νέα δόγματα και τις πραγματικά νέες πειθαρχίες, που προσκομίζουν το σύνθημα, η θρησκεία. Μετά την ως άνω περίοδο των κάθε λογής pastiches κατά Μπάχ, κατά Χαίντελ, κτλ., οι λίγοι κορυφαίοι μουσουργοί (αναφέραμε τους Στραβίνσκυ, Μπάρτοκ) έφτασαν ν' αντιμετωπίσουν την κεντρικήν ουσία του προβλήματος: τον χειρισμό, δηλαδή, της σημερινής, τόσον άφθονα πλουτισμένης μουσικής πρώτης ύλης, αρμονικής και πολυφωνικής, σύμφωνα με γνώμονες που να της χαρίσουν το ανώτερο, ανθρωπινά ενιαίο ύφος, ανάλογο με το αντίστοιχο ύφος που χάρισαν στην Τέχνη τους ο Μπάχ, ο Χαίντελ κι' άλλοι χειριζόμενοι κι' αυτοί την μουσική πρώτην ύλη της εποχής τους. Τέτοια, νομίζουμε πως διασφαλίζεται η έρμηνεία του νέου συνθήματος στα διαυγέστερα και αρτιώτερα οργανωμένο πνεύματα της μουσικής δημιουργίας και κριτικής.

Ας εξετάσουμε τα ζήτημα της σημερινής μουσικής ύλης: Είναι προφανές, ότι τούτη δεν μπορεί να προέρχεται από το γνωστό μας μουσικό σύστημα μείζον και μείον (ματζόρε και μινόρε), αφού διαπιστώσαμε κατά μήκος των σημειωμάτων τούτων ότι το σύστημα τούτο βρέθηκεν ολότελα εξαντλημένο από τη δημιουργική του νιότη και την εκφραστική του δύναμη στις αρχές του αιώνα τούτου. Αν η εξάντληση τούτη είναι οριστική ή παροδική, στέκεται αδύνατο να κριθή σήμερα. Ότι τυχόν σκαλαθύρματα γίνεται προσπάθεια να σκαρωθούν πάνω σ' αυτό το σύστημα, αποτελούν γύψινα εκμαγεία, θνησιγενή, άψυχα. Άλλού, επομένως, βρίσκονται οι πλούσιες πηγές, απ' όπου, επί εκατό περίπου χρόνια, ξεχύνεται ο πακτωλός της σύγχρονης αρμονικής και πολυφωνικής ύλης. Κι' είναι οι πηγές αυτές τα πολύπλοκο άλλά και πλουσιοπάροχο σύστημα των λεγομένων εκκλησιαστικών (βυζαντινών και γρηγοριανών) τρόπων, που και τούτοι δεν είναι άλλο παρά προέκταση των αρχαίων ελληνικών κλιμάκων. Ο αναγνώστης παρακαλείται να λάβη υπό σημείωση, ότι εφεξής θα ονομάζουμε τροπικό σύστημα το σύνολο των ως άνω κλιμάκων σ' αντιπαραβολή με το γνωστό μας μείζον και μείον σύστημα.

Θα χρειαζόταν τόμος για να εξιστορήσουμε την σταδιοδρομία του τροπικού συστήματος. Μελωδικά ήταν ζωντανό κι' επικρατούσε σ' όλη τη χριστιανική Ευρώπη. Ωστόσο, η άρμονική και πολυφωνική οργάνωση του μείζονος συστήματος ήρθε να το παραγκωνίση και να το περιορίση στην εκκλησιαστική υμνωδία και στα αρχαιότερα δημοτικά τραγούδια. Πρώτοι οι Ρώσσοι συνθέτες, θρεμμένοι από τη βυζαντινή μουσική, άρχισαν να καταπιάνονται με την εμπειρική εναρμόνιση των κλιμάκων αυτών. Η εισαγωγή λ.χ. του Μπορίς Γκοντούνωφ και μερικά χορικά κομμάτια της ίδιας όπερας του Μουσόργκσκυ πηγάζουν από βαθύτατη βυζαντινή μουσική. Οι προσπάθειες του Μουσόργκσκυ να εκμαιεύση απ' αυτή αρμονία κι' αντίστιξη, αποτελούν, τρόπον τινά, τα πρώτα βήματα της σημερινής, γενικής σχεδόν εξορμήσεως προς πλήρη καταρτισμό του τροπικού μουσικού συστήματος. Αφού τούτη γέννησε όλη τη ρωσσική μουσική (εξαιρέσει της αισθητικής Τσαϊκόφσκυ), φούντωσε πλουσιοπάροχα στα χέρια ενός ιμπρεσιονιστού, Ραβέλ. Όπως γράφαμε τώρα πρόσφατα, πολλές εθνικιστικές μουσικές σχολές (της Ελληνικής μη εξαιρουμένης) έκαμαν χρήσιμες εισφορές στην συγκρότηση του τροπικού άρμονικού και πολυφωνικού θησαυρού. Έφτασε η ώρα να οργανωθή ο θησαυρός τούτος, ν' απαλλαγή πιά από τον εμπειρικό χειρισμό και να κωδικοποιηθή κατά τρόπον επιστημονικό κι' ορθολογιστικά τεχνικό. Δεδομένου, ότι οι νόμοι και οι κανόνες που διέπουν το τροπικό σύστημα ανακαλύπτεται σήμερα πως δεν είναι άλλο παρά προέκταση των νόμων και κανόνων που διέπουν το μείζον σύστημα, είναι λογικό και γόνιμο, για τη μελέτη και την προεκτεταμένη εφαρμογή τους να γίνη στροφή προς τον Μπάχ. Γιατί πού αλλού παρά αυτού μπορεί κανείς να ιδή τους νόμους και κανόνες να δαμάζουν την πρώτην ύλη και να υπηρετούν την ανώτατη Τέχνη κατά τρόπο τόσον αστείρευτο, τόσο μεγαλειώδη; Ιδού γιατί, για τους τεχνικούς λόγους, το νέο σύνθημα στρέφεται προς τον Μπάχ.

Η στροφή ισχύει και για λόγους ύφους κι' αισθητικής, ή γενικώτερα, κοσμοθεωρίας. Κατά τον Μεσαίωνα και την Αναγέννηση, η Ευρώπη είχε μιά θαυμαστή πνευματική ενότητα, που τείνει να λησμονηθή υπέρ το δέον μέσο στον κυκεώνα των σημερινών φυλετικών παθών και φανατισμών. Δεν υπήρχαν τότε πολιτικά, γεωγραφικά, δασμολογικά όρια στην κίνηση του πνεύματος, των ιδεών, της Τέχνης. Η ενότητα βασιζόταν στη χριστιανική θρησκεία και στον ελληνολατινικό πολιτισμό. Επικρατούσε σ' όλη του τη δόξα ο ουμανισμός, ο ανθρωπισμός τουτέστι. Η γενική παρακμή της Ευρώπης — στο επίπεδο του ήθους, εννοούμε — μετριέται κατ' ευθείαν ανάλογη με την βαθμιαίαν απεμπόληση των γνωρισμάτων του ανθρωπισμού. Το σημερινό της κατάντημα κάνει τους ανθρώπους του πνεύματος ν' ατενίζουν με λαχτάρα σε μιάν αναγέννηση μέσον ενός νέου, προσαρμοσμένου στην εποχή ουμανισμού. Στον κόσμο της μουσικής ο Μπάχ στήνει το μέγα του ανάστημα ως κατ' εξοχήν ουμανιστής.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ

δὲν δημοσιεύονται.

αὐτὸ διὰ νὰ συζητῆται καὶ νὰ φηφίζε-

καὶ τὴν ἐξοφωνίαν τοῦ διατικοῦ ἐπικό-

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει γίνει «Ὀμοσπονδιακὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία»

Τὸ ὄνειρο ἑνὸς Συνοδοιπόρου

24ον

»Τὸ ΚΚΕ ἔκανε πάντα τὸ καθήκον του καὶ κατέβαλε κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ ἀντιδράσῃ στὴν ἀνόητη καὶ καθυστερημένη αὐτὴ νοοτροπία. Θὰ σᾶς θυμήσω μόνο ὅτι κατεδίκασε πάντα μὲ ἀμείλικτη αὐστηρότητα τὴν σατανικὴ ἀρλούμπα τῆς «Μεγάλης Ἰδέας», ὅτι ἐκήρυξ τὴν ἀνάγκη τῆς προσαρμογῆς πρὸς τῆς καινούργιες πραγματικότητες ἀκόμα καὶ τὴν ἐποχή, ὅπου ἔπρεπε νὰ παλαίῃ γιὰ τὴν ἐξουσία καὶ νὰ κρύβῃ τὸ παιγνίδι του, γιὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ λαϊκὴ δυσφορία, ὅτι δὲν ἐδίστασε ν' ἀφηφήσῃ ἀκόμα καὶ τὴν μαμφὴ τοῦ φιλοβουλγαρισμοῦ, ποὺ τοῦ ἔρριξαν οἱ ἀντίπαλοί του. Γιατὶ ἀλλοίμονο τόσο ἦταν ἡ σύγχυση καὶ ἡ τύφλωση ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε ὥστε νὰ θεωρῆται ... ἔγκλημα καὶ σὰν κατηγορία ὁ φιλοβουλγαρισμός ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντα ἕνα ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας.

»Σᾶς θυμίζω ἀκόμη ὅτι κι' ὅλας ἀπὸ τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1945, τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ ποὺ οἱ διάφοροι ἱμπεριαλιστές μας ἄφηναν ἀπεριόριστο τὸν ἔξαλλο σωβινισμό τους καὶ γαύγιζαν γιὰ τὴν Βόρειο Ἤπειρο, τὴν κοιλάδα τῆς Στρώμνιτσας καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, ὁ «Ρίζος» μας τόλμησε νὰ δημοσιεύσῃ ἕνα ὁλοσέλιδο ἄρθρο ποὺ κατεδίκαζε τῆς διεκδικήσεις αὐτὲς καὶ νὰ διακηρύξῃ θαρραλέα ὅτι «συμφέρον τῆς Ἑλλάδας εἶναι νὰ δεῖ τὴν νέα δημοκρατικὴ καὶ ἀντιφασιστικὴ πραγματικότητα, ποὺ δημιουργήθηκε σ' ὅλη τὴν Βαλκανικὴ χερσόνησο» καὶ τὸν κίνδυνο ποὺ ἀποτελοῦσε ἡ «διπλωματικὴ κι' ἠθικὴ ἀπομόνωση τῆς Ἑλλάδας μέσα στὸ ὑγιὲς δημοκρατικὸ κι' ἀντιφασιστικὸ περιβάλλον τῆς καινούργιας Βαλκανικῆς τῆς καινούργιας Εὐρώπης».

»Ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε ἀπὸ τότε στὴν ἡγεσία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος εἴχαμε κάνει ὄχι μόνο ἀπὸ τότε, ἀλλὰ πολὺ πιὸ πρὶν ὅλο τὸ χρέος μας. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ποὺ σᾶς μιλάω τώρα εἶχα τὴν τιμὴ νὰ συνάφω καὶ νὰ ὑπογράφω στῆς 12 Ἰούλη 1943 στὸ Πετρίτσι μαζὴ μὲ τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Βουλγαρίας Δουσὰν Δασκάλωφ τὸ συμφωνητικὸ γιὰ τὴν δημιουργία τῆς «Βαλκανικῆς Ἕνωσης Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν». Στὸ συμφωνητικὸ αὐτὸ ἐγραφότανε ρητὰ ὅτι «στὴν Βουλγαρία θὰ δοθῇ ἐδαφικὴ διέξοδος στὸ Αἰγαῖο» κι' ὅτι «ἡ Μακεδονία, ἡ Ἑλληνική, ἡ Βουλγαρική κι' ἡ Σερβική, δηλαδὴ ἡ χώρα ποὺ περιλαμβάνεται μέσα στὸν ποταμὸ Νέστο καὶ τὸ ὄρος Ρυδόπης, τὰ βουνὰ Γύλος, Σκάρδος ἀπὸ βορρᾶ, τῆς Ἀλβανικὲς Ἄλπεις καὶ τὴν Πίνδο ἀπὸ Δυσμάς, τὸ βουνὸ Ὄλυμπο καὶ τὸ Αἰγαῖο ἀπὸ Νότο, θὰ ἀποτελέσουν μαζὴ μὲ τὴν νῆσο Θάσο, ἀνεξάρτητη αὐτόνομη σοσιαλιστικὴ δημοκρατία, μέσα στὴν Ἕνωσι Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν τῆς Βαλκανικῆς.

»Εἶμαι ὑπερήφανος κι' εὐτυχισμένος γιατὶ μπορῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος σήμερα νὰ μεταβάλω σὲ πραγματικότητα ἐκεῖνα ποὺ ὑπέγραφα τότε μὲ τοὺς Βουλγάρους συντρόφους σὰν ἕνα ἁπλὸ συμφωνητικό. Μακρυὲς καὶ προσεκτικὲς διαπραγματεύσεις ἄρχισαν μὲ ὅλους τοὺς Βαλκανικοὺς γείτονές μας πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτή, ἀπὸ τότε ποὺ καταλάβαμε τὴν ἐξουσία, ἢ μᾶλλον νωρίτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ πολεμούσαμε ἀκόμα στὰ βουνά. Ἡ μεγάλη μας πολιτικὴ πατρίδα, ἡ Σοβιετικὴ Ρωσσία ἔπαιξε στὴς διαπραγματεύσεις αὐτὲς συχνὰ τὸν ρόλο τοῦ διαιτητοῦ καὶ μεσολαβητοῦ. Καὶ τώρα ποὺ φθάσαμε στὰ ὁριστικὰ μας συμπεράσματα κι' ἐκλείσαμε τῆς ἀπαραίτητες σχετικὲς συμφωνίες μὲ τοὺς γείτονές μας, μποροῦμε μὲ ὑπερηφάνεια νὰ διακηρύξουμε ὅτι πραγματοποιοῦνται οἱ ὑποσχέσεις ἐκεῖνες ποὺ εἴχαμε δώσει ἀπὸ τὸ 1943 στοὺς γείτονές μας κι' ὅτι εἴμαστε πιὰ σὲ θέσι νὰ τερματίσουμε ὁριστικὰ κι' ἀνέκκλητα ὅλες τῆς μεγαλοϊδεατικὲς ἀρλούμπες ποὺ τόσο κακὸ ἔκαναν στὴν Ἑλλάδα... Μεγάλη Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει πιά».

Ὁ σύντροφος Ἰωαννίδης σταμάτησε καὶ γιὰ ἕνα ὁλόκληρο λεπτὸ σχεδὸν κυττοῦσε γύρω του, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ἀνακαλύφῃ τὴν ἀντίδρασι στὰ λόγια του ἀπάνω στὸ πρόσωπο κάθ' ἑνὸς ἀπὸ μᾶς. Ἀλλὰ δὲν κυττοῦσε μόνο αὐτός. Εἴχαμε πιὰ ὅλοι μας ἐξοικειωθῇ κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς μῆνες μὲ τὴν καινούργια κατάστασι στὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ μποροῦμε χωρὶς καμμιὰ δυσκολία νὰ ἀνακαλύπτουμε ἐκείνους ἀπὸ τοὺς γείτονές μας, ποὺ ἦταν πράκτορες τῆς Γενικῆς Γραμματείας Ἐσωτερικῆς Ἀσφαλείας εἰδικῶς ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν παρακολούθησί μας. Καὶ κατεβάλαμε ὅλοι μας ἀληθινὰ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια γιὰ νὰ κρύψουμε τὰ αἰσθήματα, ποὺ ἦταν δυνατὸν νὰ μᾶς ἐμπνέουν τὰ λόγια.

Ὅσο γιὰ μένα εἰδικὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὡς τὴν στιγμὴ ἐκείνη δὲν εἶχα καταλάβει ἀκόμα γιὰ τί ἐπρόκειτο. Ἐφαντάζομουνα ὅτι θὰ ἐπρόκειτο νὰ μᾶς ἀναγγελθῇ κάποια συμφωνία τῆς «Ὀμοσπονδίας Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑλλάδας» μὲ τοὺς γείτονές της ποὺ θὰ ἔδοξε πιὰ τελεία καὶ παῦλα στῆς Ἑλληνικὲς διεκδικήσεις πρὸς τὸν Βορρᾶ, θὰ ἐχαρακτήριζε ὡς ξεπερασμένα κι' ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν «καινούργια Βαλκανικὴ πραγματικότητα» τὰ παληὰ Ἑλληνικὰ θέσιμα γιὰ τὴν Βόρειο Ἤπειρο, γιὰ τὸ Μοναστῆρι ἢ γιὰ τὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία. Καὶ πρέπει ἀκόμη νὰ ὁμολογήσω ὅτι σὰν παληὸς καλὸς συνοδοιπόρος, ποὺ ἐπίστευα ἄλλως τε στὴν ἀπόλυτη ἀνάγκη τῆς συνεννόησης καὶ τῆς συνεργασίας τοῦ τόπου μας μὲ τῆς γεντονικὲς Βαλκανικὲς χώρες, εἶχα πιὰ ἀπὸ καιρὸ ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν ἰδέα αὐτή. Κι' ἔτσι δὲν αἰσθανόμουνα ἀκόμα καμμιὰ ἰδιαίτερη συγκίνησι, ὥστε νὰ ἔχω πολλὴ δυσκολία νὰ κρύψω τὰ αἰσθήματά μου.

Ἀλλὰ ὁ σύντροφος Ἰωαννίδης ἐφάνηκε νὰ τελείωσε τὴν σιωπηρὴ αὐτὴ ἐπιθεώρησι τῶν προσώπων ποὺ εἶχε μπροστά του κι' ἄρχισε πάλι νὰ μιλάῃ.

— Θὰ πάω τώρα ἀμέσως νὰ πάρω ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου ὅπου περιμένουν τὸν πρεσβευτὴ τῆς μεγάλης Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, τοῦ ἀκούραστου αὐτοῦ προστάτη καὶ φίλου ὅλων τῶν μικρῶν Λαῶν, καθὼς καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν φίλων καὶ συμμάχων μας τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ νὰ σᾶς τοὺς συστήσω. Ἀπὸ τὸ στόμα τους θὰ ἀκούσετε τῆς γενικὲς γραμμὲς καὶ κατευθύνσεις τῶν συμφωνιῶν ποὺ θὰ ὑπογράφουμε αὐτὲς τῆς ἡμέρες μὲ τῆς Κυβερνήσεις τους. Πρὶν ὅμως τοὺς ἀκούσετε πρέπει νὰ σᾶς πῶ ἀκόμα μερικὰ πράγματα γιὰ νὰ καταλάβετε ἀπὸ ποιὲς ἀρχὲς ἐμπνέεται ἡ πολιτική μας. Ἡ Ἑλλάδα δὲ θὰ εἶναι πιὰ ἡ ἀπομονωμένη καὶ κατοδικασμένη χώρα, ποὺ καταπροδίδει καὶ ὑπονομεύει τὴν Βαλκανικὴ ἀλληλεγγύη καὶ ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ἀξιοθρήνητη παραφωνία μέσα στὴν ἑνότητα καὶ φιλία τῶν Βαλκανικῶν Λαῶν. Μπαίνουμε ἀποφασιστικά, ἀδίστακτα καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸ μέσα στὸν κύκλο τῶν Βαλκανικῶν Λαῶν, ποὺ συνεργάζονται κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν παντοδύναμη προστασία τῆς κοινῆς, μεγάλης, προλεταριακῆς Πατρίδας, τῆς Ρωσσίας.

»Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐξασφαλίζουμε δυὸ ἀληθινὰ ἀνεκτίμητα ὠφελήματα γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Λαό της. Πρῶτα πετυχαίνουμε τὴν βοήθεια καὶ τὴν ἐνίσχυσι τῶν γειτόνων μας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης γιὰ νὰ ἀποκρούσουμε κάθε ἀπόπειρα τῶν ἱμπεριαλιστῶν τῆς Δύσης νὰ ξαναεπιβάλουν τὴν τυραννία τους στὸν τόπο μας καὶ νὰ ζητήσουν νὰ τὸν ὑποτάξουν στὸ δολλάριο τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς Γουὼλ - Στρήτ ἢ στὴν Ἀγγλικὴ λίρα τοῦ Σίτυ. Ἡ ἐλευθερία κι' ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδας μας εἶναι ἔτσι ὁριστικὰ πιὰ κατωχυρωμένη. Ἔπειτα θὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς συνεργασίας μὲ τοὺς γείτονές μας, ποὺ προχωροῦν μὲ τόσο ἀποφασιστικὸ βῆμα στὸν δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνόρθωσης κι' ἀνασυγκρότησης. Θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπωφεληθοῦμε τῆς πείρας τους γιὰ νὰ ἀρχίσουμε κι' ἐμεῖς ἐπὶ τέλους τὴν προσπάθεια τῆς σοσιαλιστικῆς ἀναδιοργάνωσης. Ἀπὸ τῆς συνομιλίες ποὺ εἶχα μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν γειτόνων μας ἔμαθα ὅτι δέχονται εὐχαρίστως νὰ μᾶς στείλουν ὀργανωτικὲς κι' ἐκπαιδευτικὲς ἐπιτροπές, ποὺ θὰ μᾶς κατευθύνουν γιὰ νὰ προχωρήσουμε κι' ἐμεῖς στὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς πεντάχρονου σχεδίου βιομηχανικῆς ἀναδιοργάνωσης, γιὰ τὴν κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ προλεταριακοῦ Λαοῦ ποὺ ἐπέτρεπε ἐκείνη ἢ δήθεν «ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία» τοῦ μοναρχοφασισμοῦ καὶ γιὰ τὸ ξερρίζωμα τῶν «κουλάκων» ποὺ νέμονται ἀκόμα τὴν Ἑλληνικὴ γεωργία. Ἔτσι δὲν θὰ πέσουμε στὰ σφάλματα ποὺ ἔπεσεν ὁ σύντροφος Τίτο στὴν Νοτιοσλαυία, ἢ ὁ σύντροφος Γκομούλκα στὴν Πολωνία καὶ ποὺ ἀνάγκασαν τὴν κομμουνιστικὴ ἡγεσία νὰ τοὺς χτυπήσῃ τόσο ἀμείλικτα».

Πάλι ὁ σύντροφος Ἰωαννίδης ἐσταμάτησε, σὰν νὰ ἤθελε νὰ δώσῃ καὶ στὸν ἑαυτό του καὶ σὲ μᾶς τὸν καιρὸ νὰ προετοιμασθοῦμε γιὰ τὴν πιὸ βαρυσήμαντη δήλωσι ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἐπακολουθήσῃ. Καὶ μὲ βαρύτερη κάπως φωνὴ ἐξακολούθησε:

— Αὐτὰ τὰ μεγάλα ὠφελήματα ὅμως δὲν μποροῦν νὰ ἐπιτευχθοῦν χωρὶς ἀνταλλάγματα, ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ἄλλως τε νὰ προσφέρουμε στοὺς συντρόφους μας τῶν γειτονικῶν χωρῶν γιὰ νὰ ἀποδείξουμε ὅτι εἴμαστε πραγματικὰ κομμουνιστὲς καὶ διεθνιστὲς σύμφωνα μὲ τῆς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ Μαρξισμοῦ καὶ τοῦ Λενινισμοῦ. Πρόκειται γιὰ πράγματα, ποὺ δὲν μποροῦν ἄλλως τε νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς θυσίες γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Λαό, ἀφοῦ θὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ ἐδάφη ποὺ δὲν τοῦ ἀνήκουν ἱστορικὰ καὶ γεωπολιτικά, ποὺ ἀποτελοῦσαν ἕνα εἶδος καρκίνωμα στὴν Ἑλληνικὴ ἐθνικὴ ὑπόστασι καὶ ἦταν μόνο αἰτία γιὰ βάσανα καὶ στενοχώριες τοῦ τόπου μας.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ προσεχές)